СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

KreativEU
Knowledge & Creativity European University

Международна научно-практическа конференция

90 години дарителство, знание, иновации и устойчиво развитие в СА „Д. А. Ценов" – Свищов

Том II

5-7 ноември 2026 г.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

90 ГОДИНИ ДАРИТЕЛСТВО, ЗНАНИЕ, ИНОВАЦИИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В СА „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

Свищов, 5-7 ноември 2026 г.

Посветена на 90 години от създаването на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ II

Международната научно-практическа конференция е организирана при изпълнение на Административен договор № КП-06-МНФ/23 от 18.08.2026 г. (BNSF-1.010-0023-C01) на Фонд „Научни изследвания“ при МОН по Процедура за подкрепа на международни научни форуми, провеждани в Република България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2026

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Марин Маринов
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – председател
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Любчо Варамезов
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Драгомир Илиев
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Сергей Найденов
Доц. д-р Катя Личева
Проф. д-р Пенка Шишманова
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Михаил Чиприянов
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Теодора Филипова
Ст. преп. Елка Узунова
Ст. преп. д-р Радослав Николов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Здравко Любенов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Красимира Славева
Гл. ас. д-р Асен Божиков
Ст. преп. д-р Венцислав Диков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Атанас Атанасов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Красимир Шишманов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Танер Исмаилов
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Валентин Милинов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Зорница Петкова

Публикуваните материали са рецензирани по метода на двойно сляпо рецензиране. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете. Фонд „Научни изследвания“ не носи отговорност за съдържанието на докладите, представени на научния форум, както и за съдържанието на рекламните и други материали за него.

ISBN 978-954-23-2688-5 (print)
ISBN 978-954-23-2689-2 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

90 YEARS OF CHARITY, KNOWLEDGE, INNOVATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

Svishtov, 5th - 7th November 2026

Dedicated to the 90th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME II

The International Scientific and Practical Conference was organized in the implementation of Administrative Contract № КП-06-МНФ/23 of August 18, 2026 (BNSF-1.010-0023-C01), awarded by the Bulgarian National Science Fund at the Ministry of Education and Science under the Procedure for Support of International Scientific Forums Held in the Republic of Bulgaria

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2026

PROGRAM COMMITTEE
Assoc. Prof. Marin Marinov, PhD
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Prof. Bozhidar Bozhinov, PhD
Prof. Lyubcho Varamezov, PhD
Assoc. Prof. Margarita Shopova, PhD
Assoc. Prof. Vanya Grigorova, PhD
Assoc. Prof. Rumen Jerusalemov, PhD
Assoc. Prof. Plamen Yordanov, PhD
Assoc. Prof. Dragomir Iliev, PhD
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Sergey Naydenov, PhD
Assoc. Prof. Katya Licheva, PhD
Prof. Penka Shishmanova, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Plamen Petkov, PhD
Assoc. Prof. Pepa Stoykova, PhD
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Teodora Filipova, PhD
Senior Lecturer Elka Uzunova
Senior Lecturer Radoslav Nikolov, PhD

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov. PhD, Chairman
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Prof. Atanas Atanasov, PhD
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Ch. Assist. Prof. Asen Bozhikov, PhD
Sen. Lect. Ventsislav Dikov

EDITORIAL BOARD
Prof. Atanas Atanasov, PhD – Chair
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Assoc. Prof. Taner Ismailov, PhD
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, PhD
Assoc. Prof. Galya Ivanova-Kuzmanova, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Hristo Sirashki, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Valentin Milinov, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Ventsislav Vasilev, PhD
Assoc. Prof. Zornitsa Petkova, PhD

The published materials have been peer-reviewed using the double-blind review method. The authors are solely responsible for the content of the materials, the opinions expressed, the data used, the cited sources, and the linguistic formatting of the texts. The Bulgarian National Science Fund bears no responsibility for the content of the papers presented at the scientific forum, nor for the content of its promotional or other materials.

ISBN 978-954-23-2688-5 (print)
ISBN 978-954-23-2689-2 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ II
МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, ПЛАНИРАНЕ, МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА, БИЗНЕС ИНФОРМАТИКА

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ГОТОВНОСТТА, НАГЛАСИТЕ И ПОТРЕБНОСТИТЕ НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ ОТ СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ
Проф. д.н. Борислав Борисов, гл. ас. д-р Юлиян Господинов..... 9

THE PLACE AND ROLE OF UKRAINE IN ENSURING THE EU'S EXTERNAL ECONOMIC SECURITY
Prof. D.Sc. (Economics) Illya Khadzhynov..... 18

SHADOW DIGITAL ECONOMY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT
Prof. DSC Serghei Ohrimenco, Prof. DSC Dinara Orlova, Prof. PhD Tatiana Manasterska, Valeriu Cernei, Partner, IT Audit&Advisory..... 24

УПРАВЛЕНИЕТО НА ЗНАНИЕТО КАТО МЕХАНИЗЪМ ЗА ФОРМИРАНЕ НА ИНОВАЦИОННА СПОСОБНОСТ И ИНОВАЦИОННО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО (ТЕОРЕТИЧЕН ПРЕГЛЕД И КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА)
Проф. д-р Любчо Варамезов, докторант Стела Маринова..... 32

СТРАТЕГИЧЕСКАТА ДЪЛБОЧИНА (ВЪЗХОДЪТ) И НЕСТРАТЕГИЧЕСКАТА ПЛИТКОСТ (УПАДЪКЪТ) – КАЗУСЪТ НА СВИЩОВСКАТА АКАДЕМИЯ
Проф. д-р Никола Янков..... 40

LEAN MARKETING – СЪВРЕМЕНЕН ПОДХОД ЗА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА МАРКЕТИНГОВАТА СТРАТЕГИЯ
Доц. д-р Ваня Григорова..... 48

ПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ТЪРГОВСКА МАРКА В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Доц. д-р Ваня Григорова, Александра Иванова, студент..... 56

СЪВРЕМЕННИ ПОДХОДИ ЗА ПРОДУКТОВА ИНОВАЦИЯ В КОЗМЕТИЧНИЯ СЕКТОР
Доц. д-р Ваня Григорова, Марая Драганова, студент..... 64

ДЕТЕРМИНАНТИ НА ТЪРСЕНЕТО НА ЗАСТРАХОВКИ СРЕЩУ ТЪРГОВСКИ РИСК
Доц. д-р Ваня Григорова, докторант Николай Марков,..... 71

ВЛИЯНИЕ НА ДИГИТАЛНИЯ БЪРНАУТ ВЪРХУ ПОТРЕБИТЕЛСКОТО ПОВЕДЕНИЕ
Доц. д-р Ваня Григорова, Пламена Жекова, студент..... 79

INTERNATIONAL ECONOMIC INTEGRATION AND STRUCTURAL RESILIENCE
Assoc. Prof., PhD Giga Abuseridze, Assoc. Prof. PhD Anatoliy Asenov..... 87

ПАРТИСИПАТИВНО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В ИНОВАЦИОННИТЕ МРЕЖИ
Доц. д-р Евелина Парашкевова, проф. д-р Маргарита Богданова, доц. д-р Александра Пенишевич, проф. д-р Бранислав Санчанин" 93

ОСОБЕНОСТИ НА СЪВРЕМЕННИЯ МЕЖДУНАРОДЕН БИЗНЕС
Доц. д-р Здравко Любенов 101

CONVERGENCE OR DIVERGENCE? DIGITAL TRANSFORMATION AND EMERGING INTERNATIONAL MARKETING TRENDS IN ROMANIA AND BULGARIA
Assoc. Prof. Cătălin Deatcu-Gavril PhD, assoc. Prof. Alexander Ganchev PhD, Ivaylo Marinov PhD, Vlad-Mihai Panait PhD, Ec. Elena Deatcu-Gavril 108

CYBERSECURITY AND OPERATIONAL RISK IN THE ERA OF DIGITAL TRANSFORMATION: CHALLENGES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT
Assoc. Prof. Habilitated Doctor Dorogaia Irina, Caminschi Olga, PhD student, Assistant Lecturer 122

MANAGING ORGANIZATIONAL STRUCTURE CHANGES IN AN UNSTABLE ENVIRONMENT
Assoc. Prof. Habilitated Doctor Dorogaia Irina, Coval Anastasia, Assistant Lecturer 129

ДИГИТАЛНОТО РАВЕНСТВО КАТО ФАКТОР В ПРОЦЕСА НА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Кремена Маринова-Костова 139

ИНОВАЦИОННИ МРЕЖИ И МЕЖДУФИРМЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО: ФАКТОРИ, ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ И РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Любомир Тодоров, проф. д-р Дариуш Новак 146

СОЦИАЛНОМРЕЖОВИ ПОДХОД ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА МЕЖДУУНИВЕРСИТЕТСКОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО В РАМКИТЕ НА ИНИЦИАТИВАТА „ЕВРОПЕЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ“: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ ПО ПОКАНИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ
Доц. д-р Маруся Смокова, гл. ас. д-р Галин Стефанов 155

ЕФЕКТИВНИ КОМУНИКАЦИОННИ СТРАТЕГИИ КАТО ФАКТОР ЗА ОРГАНИЗАЦИОННА УСТОЙЧИВОСТ
Доц. д-р Милен Динков 166

ESG ПОЛИТИКИ И РЕШЕНИЯ В СТРОИТЕЛНИЯ СЕКТОР
Доц. д-р Михаил Чиприянов 172

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА АГЕНТИТЕ С ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ ВЪРХУ СВЕТОВНАТА МРЕЖА
Доц. д-р Наталия Маринова 176

ASSESSING FACTORS AFFECTING AN ORGANIZATION’S INFORMATION SECURITY
Assoc. Prof. Olga Pugacheva, PhD 184

СТРАТЕГИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ПАЗАРА НА ЧУЖДОЕЗИКОВИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ УСЛУГИ
Доц. д-р Пенка Горанова..... 192

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РИСКОВЕ ПРИ ВНЕДРЯВАНЕТО НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ И АНАЛИЗ НА ГОЛЕМИ ДАННИ ЗА УСТОЙЧИВИ ВЕРИГИ ЗА ДОСТАВКИ
Доц. д-р Петя Емилова, доц. д-р Веселин Попов 198

MANAGING RESEARCH–EDUCATION SYNERGIES FOR ENGINEERING AND SCIENCE CAREER DEVELOPMENT IN THE UNIVERSITY ENVIRONMENT: THE CASE OF VALAHIA UNIVERSITY OF TÂRGOVIȘTE
Assoc. Prof. Dr. Eng., Sălișteanu I.C., Professor, Dr. Eng., Dunea D.E.C. , Professor, Dr. Eng., Coandă H.G. , Assoc. Prof., Dr. Eng., Udroiu I.N. , Professor, Dr. Croitoru G., Senior Research Scientist, Dr. Eng., Nicolescu C.M., Assoc. Prof., Dr. Bumbac M., Assoc. Prof., Dr. Eng., Alexandrescu D.C., University Lecturer Dr., Hossu A.M., Assoc. Prof., Dr. Eng., Angelescu N., Assoc. Prof., Dr. Eng., Popa I.F., University Lecturer Dr., Catangiu A. 207

УПРАВЛЕНКСИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КОНТИНУУМА „ПРОДУКТ – УСЛУГА“: ОПЕРАЦИОННА СИСТЕМА И ТРАНСФОРМАЦИОННИ ПРОЦЕСИ
Доц. д-р Силвия Благоева, доц. д-р Ирена Емилова 217

АСПЕКТИ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА КАЧЕСТВОТО В ОРГАНИЗАЦИИТЕ ОТ ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР
Доц. д-р Христо Сирашки..... 224

НАУЧНАТА ПОЛИТИКА НА СТРАНИТЕ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И ВЛИЯНИЕТО НА ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА
доц. д-р Цветан Дилков..... 230

ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЯ ЗА ПОКУПКА В СРЕДА НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ
Гл. ас. д-р Атанаска Решеткова..... 238

ОСОБЕНОСТИ В АНТИКРИЗИСНОТО УПРАВЛЕНИЕ
Гл. ас. д-р Валентин Панайотов 246

КОНВЕРГЕНЦИЯ НА ДОХОДИТЕ В РАМКИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ: ДЕКОМПОЗИРАНЕ НА НАЦИОНАЛНО И РЕГИОНАЛНО НИВО
Гл. ас. д-р Галин Стефанов..... 253

АДМИНИСТРАТИВНИ РЕШЕНИЯ ЗА УСТОЙЧИВИ СОЦИАЛНИ ИНВЕСТИЦИ
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева..... 262

ВАЛУТНА ЕКСПОЗИЦИЯ И ПОДХОДИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА: ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАУЧНАТА ЛИТЕРАТУРА
Гл. ас. д-р Димитър Костов 268

СТРАТЕГИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА СВИВАЩИТЕ СЕ ГРАДОВЕ
Гл. ас. д-р Елица Лазарова, Chrysostomos Roditis..... 281

ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЯТ РИСК КАТО ФАКТОР ПРИ ИЗБОРА НА ЛОКАЦИЯ ЗА ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ
Гл. ас. д-р Иван Ангелов 288

ПЕРИФЕРНИ ИЗЧИСЛЕНИЯ И ИНТЕРНЕТ НА НЕЩАТА: БЪДЕЩЕТО НА СВЪРЗАНИТЕ УСТРОЙСТВА
Гл. ас. д-р Искрен Таиров 296

ЕВРИСТИЧНИ СТРАТЕГИИ ЗА РЕДУКЦИЯ НА СЛОЖНОСТТА В ИКОНОМИЧЕСКОТО ПЛАНИРАНЕ ПРИ ОГРАНИЧЕНА ИНФОРМАЦИЯ
Гл. ас. д-р Надежда Веселинова 302

КАЧЕСТВО НА ТРУДОВИЯ ЖИВОТ: ОРГАНИЗАЦИОННО-ПОВЕДЕНЧЕСКИ АСПЕКТИ
Гл. ас. д-р Надежда Стефанова 310

АНАЛИЗ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА ОНЛАЙН МАРКЕТИНГА И KPI ПОКАЗАТЕЛИ
Гл. ас. д-р Пламен Петров 317

ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА: ФАКТОРИ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ ОТ СТУДЕНТИ ПО МАРКЕТИНГ
Гл. ас. д-р Светла Атанасова 325

ДОБРИ ПРАКТИКИ ПО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ ОТ ДЪРЖАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов 334

RETHINKING PLACE BRANDING: STRATEGIC FRAMEWORKS AND EXECUTION TOOLS
Senior Lecturer, PhD, Aliya Turganovna Baigarina, PhD student Anar Aliyeva, Head Assist.Prof., PhD Stanislava Stoyanova-Asenova, Assoc.prof. PhD Anatoliy Asenov ... 345

ЕЗИКОВА БЛИЗОСТ И ИНСТИТУЦИОНАЛНА ИНТЕГРАЦИЯ В МЕЖДУНАРОДНАТА ТЪРГОВИЯ: КОНЦЕПТУАЛЕН ПОДХОД
Ст. преп. д-р Маргарита Михайлова, доц. д-р Драгомир Илиев 350

ОТ КОНЦЕПЦИЯТА ДО ВЪЗДЕЙСТВИЕТО: ДИЗАЙН И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА УСПЕШНИ ПРОЕКТИ ПО ПРОГРАМА „ИНТЕРРЕГ РУМЪНИЯ–БЪЛГАРИЯ“
Лектор, д-р Михаела Тинка Удриштиойу; професор, д-р Нику Джордже Биздоака 356

СТРАТЕГИЧЕСКО УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ ПРИ ПЛАНИРАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНИ ПРОЕКТИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ
Ас. д-р Димчо Шопов 362

MANAGERIAL STRATEGIES FOR MOTIVATING THE EMPLOYEES FROM ROMANIAN PUBLIC INSTITUTIONS
Assistant Professor, Ph.D, Miruna Angela Mutu, Senior Lecturer, Ph.D, Andreea Anamaria Panagoret, Senior Lecturer, Ph.D, Dragos Mihai Panagoret, Lecturer, Ph.D, Sorina Cernat 371

MAPPING AND MITIGATING CHILDREN'S DIGITAL FOOTPRINTS IN EGYPT
Assistant Professor Nehal Lotfy H. Khalil, PhD..... 384

ЕКСПЕРТНОТО ИНТЕРВЮ В ИЗСЛЕДВАНИЯТА ПО ДИГИТАЛЕН МАРКЕТИНГ: МЕТОДОЛОГИЧНИ НАСОКИ
Ас. д-р Спасимир Цветанов..... 392

МАРКЕТИНГ, ВОДЕН ОТ НОСТАЛГИЯТА В ЕРАТА НА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ – ВЪЗМОЖНОСТИ, ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ТЕНДЕНЦИИ
Ас. д-р Стелиана Василева 400

AI В ПОМОЩ НА СЕЛЕКЦИОНЕРИТЕ В ЖИВОТНОВЪДСТВОТО: ПРОТОТИП НА ИНТЕЛИГЕНТНА СИСТЕМА ЗА АНАЛИЗ НА РОДОСЛОВИЯ И ПОДПОМАГАНЕ НА РАЗВЪДНАТА ДЕЙНОСТ
Д-р инж. Пенка Чернаева, д-р инж. Петър Чернаев..... 411

АНАЛИЗ НА ПОТЕНЦИАЛА НА ИНОВАЦИОННИТЕ ПРОЕКТИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА БЕДНОСТТА В СЕВЕРОЗАПАДНИЯ РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ БЪЛГАРИЯ
Д-р Таня Минкова Николова..... 418

УЧАСТИЕТО В ИНИЦИАТИВАТА ЗА НАСОЧЕНА ТЪРГОВИЯ И ВИЗОВАТА ОТВОРЕНОСТ В АФРИКА
Докторант Анита Йорданова 424

СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ НА РАБОТНАТА СИЛА В ЗДРАВНАТА СИСТЕМА НА ГЪРЦИЯ В КОНТЕКСТА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ ДИСБАЛАНСИ И РЕГИОНАЛНИТЕ НЕРАВЕНСТВА
Докторант Анна Коллару 432

СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА КРИЗИ В АДМИНИСТРИРАНЕТО НА ОБЩЕСТВЕНОТО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ
Докторант Анна Коллару, докторант Алексиос Антониос Колларос..... 439

МОДЕЛИ НА ПУБЛИЧНО-ЧАСТНО ПАРТНЬОРСТВО ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА ОБЩИНСКАТА ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА
Докторант Атанаска Василева 447

ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ ПРОЦЕСИ В ГЛОБАЛНИТЕ АУТСОРСИНГ СТРУКТУРИ
Докторант Веселин Василев Михайлов..... 451

СВЪРЗВАЩИТЕ СТРУКТУРИ В СИСТЕМАТА НА УПРАВЛЕНИЕ – МЯСТО И РОЛЯ
Докторант Галина Гатева-Христова..... 462

МЕЖДУНАРОДНА ТЪРГОВИЯ И ИКОНОМИЧЕСКИ БАРИЕРИ
Докторант Георги Спасов Витков 467

ДЕТЕРМИНАНТИ НА КЛИЕНТСКАТА УДОВЛЕТВОРЕНОСТ В ЗАСТРАХОВАНЕТО – ПОВЕДЕНЧЕСКИ И ДИГИТАЛНИ АСПЕКТИ
Докторант Десислава Кайрякова..... 474

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ ИНТЕГРАЦИЯТА НА НЕСТРУКТУРИРАНИ И ПОЛУСТРУКТУРИРАНИ ДАННИ ВЪВ ФИНАНСОВО-СЧЕТОВОДНИТЕ СИСТЕМИ
Докторант Диян Николаев 482

WHO: TRANSFORMING ORGANIZATIONS THROUGH ESG CULTURE
PhD student Elton Rodrigo Titon 488

ВРЪЗКА МЕЖДУ ИНТЕГРИРАНОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ И КРЪГОВИТЕ БИЗНЕС МОДЕЛИ
докторант Емил Найденов 496

ПРОГРАМНОТО БЮДЖЕТИРАНЕ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ: МОДЕЛ ЗА ФИНАНСОВА УСТОЙЧИВОСТ
Докторант Емилия Върбанова 504

ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕС МОДЕЛИТЕ В СЕКТОРА НА ВЪЗОБНОВЯЕМАТА ЕНЕРГИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В УСЛОВИЯТА НА ЗЕЛЕНИЯ ПРЕХОД
Докторант Жени Антонова 508

ИЗБОР МЕЖДУ ЛОКАЛЕН И ОБЛАЧНО БАЗИРАН ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В СЪВРЕМЕННИТЕ БИЗНЕС ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ
Докторант Зорница Иванова 516

ОТ ТЕОРИЯ КЪМ ПРАКТИКА: ИНТЕГРИРАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ КАТО ФАКТОР ЗА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Докторант Ивелина Станева 523

ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ ЗА ОПТИМИЗАЦИЯ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ ПРОЦЕСИ В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
докторант Йоан Парашкевов Денев 528

ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ВНЕДРЯВАНЕТО НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докторант Йоанна Иванова Бакалова 536

ИНФОРМАЦИОННА СИГУРНОСТ В СЪВРЕМЕННИТЕ ОБУЧИТЕЛНИ ПЛАТФОРМИ
Докторант Лора Първанова 551

ДЕФИНИРАНЕ НА БЛОКЧЕЙН: ХАРАКТЕРИСТИКИ И КЛЮЧОВИ КОМПОНЕНТИ
Докторант Любен Кирев 551

ФАКТОРИ ЗА ВНЕДРЯВАНЕ НА ИНОВАЦИИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР
Докторант Мария Савова 557

УПРАВЛЕНИЕ НА НЕФИНАНСОВИЯ РИСК ЧРЕЗ КСО В БЪЛГАРИЯ
Докторант Мария Цветанова 565

СРАВНИТЕЛНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА МЕХАНИЗМИТЕ ЗА ВНЕДРЯВАНЕ НА КОМПЕТЕНТНОСТИ ПО ИКОНОМИКА
Докторант Милена Димитрова..... 569

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ДИГИТАЛНИ ПЛАТФОРМИ НА БЪЛГАРСКИЯ ПАЗАР ЧРЕЗ ИНДЕКС НА ПАЗАРНАТА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТ (MAS): NETFLIX, TRENDYOL И TEMU
Докторант Невин Ангелова..... 573

СТЕЙБЪЛКОЙНИТЕ В ТРАНСГРАНИЧНИТЕ РАЗПЛАЩАНИЯ: ПАЗАРНА КОНЦЕНТРАЦИЯ И РЕГУЛАТОРНИ ЕФЕКТИ ОТ MICA
Докторант Пенко Ангелов Бяливанов..... 580

ДЕТЕРМИНАНТИ НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ В МЕЖДУНАРОДНИ КОМПАНИИ ЗА БИЗНЕС УСЛУГИ
Докторант Петьо Божинов..... 588

КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА НА ВНЕДРЯВАНЕТО НА ЗЕЛЕНИ ТЕХНОЛОГИИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР
Докторант Радослав Асенов..... 596

УПРАВЛЕНСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ И ОТВОРЕНИ ИНОВАЦИИ
Докторант Сание Иса..... 604

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND AFFECTIVE ORGANIZATIONAL COMMITMENT: A FOCUSED NARRATIVE REVIEW
PhD student Slagjana Cvetkovska Mousa..... 611

ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ПРОПАСТТА В ЕКОЛОГИЧНИЯ ИНТЕГРИТЕТ: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА РЕГУЛАТОРНАТА СТРОГОСТ НА СИСТЕМАТА ЗА ТЪРГОВИЯ С ЕМИСИИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И ДОБРОВОЛНИТЕ ВЪГЛЕРОДНИ ПАЗАРИ
Докторант Стефани Георгиева, Докторант, Антони Георгиев..... 618

ВНЕДРЯВАНЕ НА ГЕНЕРАТИВЕН ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ И ИНТЕЛИГЕНТНИ АГЕНТИ В БИЗНЕС АНАЛИЗА: ТЕХНИЧЕСКИ ИЛИ ОРГАНИЗАЦИОНЕН ПРОБЛЕМ
Докторант Таньо Георгиев Георгиев..... 626

РЕШЕНИЯ ЗА ИНТЕЛИГЕНТНА МОБИЛНОСТ В СМАРТ ГРАДОВЕТЕ В БЪЛГАРИЯ
Докторант инж. Тихомир Панов..... 634

ГЕОГРАФСКА ЕКСПАНЗИЯ ЧРЕЗ МРЕЖОВИ СТРАТЕГИИ В СЕЛСКОСТОПАНСКАТА ТЪРГОВИЯ
Докторант Тотю Иванов..... 639

ПРИЛАГАНЕ НА АРХИТЕКТУРИ, УПРАВЛЯВАНИ ОТ СЪБИТИЯ, И МИКРОСЪРВИСИ ЗА ИНТЕЛИГЕНТНА АВТОМАТИЗАЦИЯ В ИНДУСТРИЯ 5.0
Докторант Яница Димитрова..... 643

ГЕНЕРАТИВНИЯТ ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ КАТО КАТАЛИЗАТОР НА ПЛАТФОРМЕНАТА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докторант Юксела Шефкетева Брахимбашева..... 648

УЧИЛИЩЕТО КАТО СПЕЦИФИЧНА СРЕДА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТНАТА ДЕЙНОСТ
Магистър Лора Николова 656

PSYCHOLOGICAL METHODS FOR MARKETING INFLUENCE ON CONSUMER BEHAVIOR
Anna Grigorova, student 663

DIGITAL TRANSFORMATION AND CUSTOMER RELATIONSHIP MANAGEMENT IN SMES: A COMPARATIVE STUDY OF ROMANIA AND BULGARIA
Student Elena Deatcu – Gavril, Student Adriana – Daniela Urucu, Student Diana – Marina Vasile, Student Angelo – Patrick – Cosmin Baicu..... 670

СЪВРЕМЕННОТО ПРЕДПРИЯТИЕ В УСЛОВИЯ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЯ И ДИГИТАЛИЗАЦИЯ
Студент Милена Христова 679

ВРЪЗКА МЕЖДУ ИНТЕГРИРАНОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ И КРЪГОВИТЕ БИЗНЕС МОДЕЛИ

Докторант Емил Найденов[1]

Резюме: *Интегрираното управление на отпадъците представлява системен и координиран подход, който обединяване различни управленски нива, участници и политики с цел ефективно предотвратяване, събиране, обработка и оползотворяване на отпадъците. В този контекст кръговите бизнес модели се явяват механизъм за практическо прилагане на принципите на кръговата икономика, като трансформират отпадъците в ресурс, минимизират загубите и създават икономическа и екологична стойност. Връзката между двата подхода намира проявление на няколко нива. Чрез тази връзка интегрираното управление на отпадъците се превръща в оперативна рамка, позволяваща на фирмите и публичния сектор да прилагат кръговите бизнес модели по системен и устойчив начин.*

Ключови думи: *кръгова икономика, интегрирано управление на отпадъците, кръгови бизнес модели*

JEL: M20, O14

THE LINK BETWEEN INTEGRATED WASTE MANAGEMENT AND CIRCULAR BUSINESS MODELS

PhD Student Emil Naydenov

Abstract: *Integrated waste management is a systematic and coordinated approach that brings together different levels of management, actors and policies in order to effectively prevent, collect, treat and recover waste. In this context, circular business models are a mechanism for the practical application of the principles of the circular economy, transforming waste into a resource, minimizing losses and creating economic and environmental value. The relationship between the two approaches is manifested on several levels. Through this connection, integrated waste management becomes an operational framework enabling companies and the public sector to implement circular business models in a systematic and sustainable way.*

Key words*: circular economy, integrated waste management, circular business models*

JEL: M20, O14

[1] emil.naidenov@gmail.com, Катедра „Стратегическо планиране“, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

1. Въведение

Кръговите бизнес модели могат да бъдат определени като стратегическа управленска рамка, чрез която принципите на кръговата икономика се трансформират в конкретни фирмени практики за създаване и усвояване на стойност. Те надхвърлят традиционния фокус върху екологичната ефективност и се утвърждават като инструмент за дългосрочна конкурентоспособност, иновации и устойчив растеж, основан на оптимизирано управление на материалните и енергийните потоци. Кръговите бизнес модели следва да се разглеждат като елемент от по-широка система за устойчиво и интегрирано управление на ресурсите, а не като изолирани управленски решения. Това обосновава необходимостта от по-задълбочено изследване на ролята на ИУО като ключов механизъм за практическото прилагане и ефективността на кръговите бизнес модели и като стратегически управленски инструмент, чрез който да се осигури ефективното функциониране на кръговите бизнес модели в практиката.

2. Изложение

Интегрираното управление на отпадъците (ИУО) представлява системен и координиран подход, който обединяване различни управленски нива, участници и политики с цел ефективно предотвратяване, събиране, обработка и оползотворяване на отпадъците (Human Resource development Centre). ИУО е инструмент на устойчивото развитие, чрез който се използват рационално ресурсите, намаляват отпадъците и се намалява натиска върху природата. Посочва се, че устойчивото развитие се базира на три основни стълба: икономическо, социално и екологично равновесие. Устойчивото развитие не е свързано с конкретен краен резултат, а с постоянното поддържане на баланс между основните стълбове и подобряване на състоянието и намаляване на пагубното влияние на хората върху природата (Сирашки, 2025).

В този контекст кръговите бизнес модели се явяват механизъм за практическо прилагане на принципите на кръговата икономика, като трансформират отпадъците в ресурс, минимизират загубите и създават икономическа и екологична стойност (Bocken, Short, Rana, & Evans, 2014, Vol 65). Връзката между двата подхода намира проявление на няколко нива:

1. Стратегическо ниво – интегриране на кръговите принципи в корпоративните стратегии и регионалните/националните политики за управление на отпадъците (Kirchherr, Reike, & Hekkert, 2017).

2. Процесно ниво – с фокус върху конкретните управленски и технологични процеси за внедряване на кръговите бизнес модели.

3. Институционално ниво – с фокус върху рамката, правилата и организационните партньорства, които улесняват взаимодействието между различните участници.

Чрез тази връзка интегрираното управление на отпадъците се превръща в оперативна рамка, позволяваща на фирмите и публичния сектор да

прилагат кръговите бизнес модели по системен и устойчив начин (Geissdoerfer, Savaget, Bocken, & Hultink, 2017). Някои кръгови бизнес модели взаимодействат пряко с ИУО, като управляват отпадъчни потоци, докато други оказват индиректно влияние чрез удължаване на жизнения цикъл на продуктите и намаляване на потреблението.

С цел систематизиране на основните типове кръгови бизнес модели и изясняване на тяхната връзка с интегрираното управление на отпадъците, в Таблица 1 са представени ключовите характеристики на утвърдените в научната литература модели.

Таблица 1. Типове кръгови бизнес модели и връзката им с интегрираното управление на отпадъците

Тип на кръговия бизнес модел	Основен механизъм за управление на ресурсите	Връзка с интегрираното управление на отпадъците
Кръгови доставки (Circular supplies)	Замяна на първични суровини с възобновяеми и вторични ресурси	Изисква ефективни системи за разделно събиране, рециклиране и контрол на качеството на вторичните суровини
Удължаване на жизнения цикъл на продуктите (Product life extension)	Ремонт, обновяване, повторна употреба	Намалява количеството на генерирани отпадъци и подкрепя предотвратяването им на най-високо ниво в йерархията на отпадъците
Платформи за споделяне (Sharing platforms)	Повишава интензивността на използване на продуктите	Косвено допринася за намаляване на отпадъците чрез ограничаване на производството на нови продукти
Продукт като услуга (Product as a Service)	Преминаване от собственост към използване; отговорност на производителя	Улеснява обратно приемане, ремонт и рециклиране в края на жизнения цикъл на продуктите
Възстановяване на ресурсите (Resource recovery)	Рециклиране, компостиране, енергийно възстановяване на ресурсите	Основен елемент на интегрираното управление на отпадъците, свързан с възстановяване на отпадъчни потоци и превръщането им във вторични суровини

Източник: Систематизация на автора въз основа на анализ на научната литература

Обобщената информация в Таблица 1 показва, че различните типове кръгови бизнес модели взаимодействат с интегрираното управление на отпадъците по различен начин и интензитет. Така например, модели като „възстановяване на ресурсите“ и „кръгови доставки“ имат пряка връзка с ИУО, други като „удължаване на жизнения цикъл“ и „платформи за споделяне“ допринасят индиректно чрез предотвратяване на образуването на отпадъци и оптимизиране на потреблението. Трети, като „продукт като услуга“ изпълняват системна роля, като свързват бизнес иновациите с целите

на устойчивото управление на ресурсите и отпадъците и създават предпоставки за по-ефективно и отговорно използване на продуктите през целия им жизнен цикъл.

Силата на въздействие на кръговите бизнес модели върху интегрираното управление на отпадъците може да се оцени качествено чрез базата на тяхното влияние върху предотвратяване на отпадъци, повторна употреба, рециклиране и оползотворяване на ресурси, в съответствие с йерархията на управление на отпадъците.

Моделът на „кръгови доставки“ оказва *висока степен на въздействие върху ИУО*, тъй като е пряко свързан с използването на вторични суровини, получени чрез рециклиране и възстановяване на отпадъчни потоци. За да функционира ефективно са необходими добре организирани системи за разделно събиране, сортиране и контрол на качеството на рециклираните материали. В българската практика например, този модел е приложим в предприятията от стъкларската, металургичната и преработващата промишленост на пластмаса, които използват рециклирано стъкло, метален скрап или пластмасови гранулати като входящ ресурс, в съответствие с националните цели за рециклиране по Закона за управление на отпадъците (Министерство на околната среда и водите, 2024).

Моделът на „удължаване на жизнения цикъл на продуктите“ има *много висока сила на въздействие върху ИУО*, защото засяга най-високото ниво в йерархията на отпадъците – предотвратяване на тяхното образуване. Чрез ремонт, обновяване и повторна употреба се намалява необходимостта от производство на нови продукти и съответно – от генериране на отпадъци. Примери за този модел в български условия са дейностите по ремонт и повторна употреба на електронно и електрическо оборудване, мебели и битова техника, осъществявани от малки и средни предприятия, социални предприятия и неправителствени организации (НПО), както и инициативи за повторна употреба на мебели и ИТ оборудване в общински и образователни институции.

Моделът на „платформи за споделяне“ оказват *средна и предимно косвена сила на въздействие върху ИУО*. Те не управляват директни отпадъчни потоци, но чрез повишаване на интензивността на използване на продуктите допринасят за ограничаване на потреблението и отлагане във времето на генерирането на отпадъци. В български условия, този модел намира проявление чрез платформи за споделяне на автомобили, инструменти и работни пространства, както и чрез системи за наемане вместо закупуване, които постепенно намират приложение в големите градове.

Моделът „продукт като услуга“ има *висока сила на въздействие върху интегрираното управление на отпадъците*, тъй като прехвърля отговорността за поддръжката, ремонта и управлението на продукта в края на жизнения му цикъл към производителя или доставчика на услугата, което улеснява обратно приемането, ремонта, повторната употреба и рециклирането. В български условия този модел се прилага при лизингови схеми за

офис техника, индустриално оборудване и транспортни средства, при които доставчикът запазва собствеността върху продукта и организира управлението му след приключване на експлоатацията. Принципът на разширената отговорност на производителя осигурява правна и организационна рамка за управление на продукта през целия му жизнен цикъл, като улеснява обратното приемане, ремонта, повторната употреба и рециклирането, т.е. той е пряко свързан с прилагането на модела „продукт като услуга“.

Моделът „възстановяване на ресурсите“ е основополагащ елемент на ИУО и като такъв има *висока сила на въздействие*, тъй като е пряко насочен към рециклиране, компостиране и енергийно оползотворяване на отпадъчните плиране на опаковъчни отпадъци, компостиращи инсталации за биоразградими отпадъци и съоръжения за оползотворяване на отпадъци в циментовата промишленост, които играят ключова роля за изпълнение на националните и европейските цели в областта на управлението на отпадъците.

Оценката върху интегрираното управление на отпадъците показва, че различните кръгови бизнес модели оказват различна по сила и характер намеса в системата на ИУО. Най-съществен е приноса на тези модели, които са насочени към предотвратяване на отпадъци и удължаване на жизнения цикъл на продуктите. Останалите модели изпълняват поддържаща или допълваща функция (вж. Табл. 2):

*Таблица 2 .Кръгови бизнес модели – оценка на въздействието върху ИУО при използване на оценъчна скала**

Тип кръгов бизнес модел	Основен механизъм	Роля в ИУО	Предотвратяване на отпадъците	Повторна употреба	Рециклиране/ оползотворяване	Обща оценка
Кръгови доставки	Използване на вторични и възобновяеми ресурси	Създава пазар за рециклирани материали	0	0	+	+
Удължаване на жизнения цикъл	Ремонт, обновяване, повторна употреба	Пряко предотвратява образуването на отпадъците	++	+	0	++
Платформи за споделяне	Повишена интензивност на използване	Косвено намалява бъдещи отпадъци	+	0	0	0/+
Продукт като услуга	Собственост при производи-теля; използване от клиента	Улеснява РОП и обратно приемане	+	+	+	+/++
Възстановяване на ресурсите	Рециклиране, компостиране, енергийно възстановяване на ресурсите	Основен инструмент на ИУО	0	0	++	++

**Забележка:* (++) много силно въздействие; (+) силно въздействие; (0) умерено/косвено въздействие

Източник: Систематизация на автора въз основа на анализ на научна литература и българска нормативна рамка

Представената оценка в Таблица 2 потвърждава, че най-силно е въздействието на кръговите бизнес модели върху ИУО, които са насочени към предотвратяване на образуването на отпадъци и удължаване на жизнения цикъл на продуктите, което съответства на йерархията на управление на отпадъците, заложени в европейското и българското законодателство (Министерство на околната среда и водите, 2024). Моделите, които са ориентирани към възстановяване на ресурсите имат ключова, но по-скоро компенсаторна роля, защото се прилагат след възникване на отпадъка (Министерство на околната среда и водите, 2021). А моделът „продукт като услуга“ е системно решение, което интегрира превенцията, повторната употреба и рециклирането чрез механизмите на разширената отговорност на производителя, като по този начин стимулира по-ефективното управление на ресурсите и намаляване на отпадъците (Nozharov, 2018).

Тези резултати намират систематизиран израз в Таблица 3, която представя трите ключови елемента: кръгови бизнес модели, ИУО и устойчиво управление и визуализира връзката и потока от практическа реализация към резултат.

Таблица 3.Връзка между ИУО и кръговите бизнес модели, роля във връзка с кръговата икономика, примери/инструменти

Компонент	Същност/фокус	Роля във връзка с кръговата икономика	Примери/инструменти
Кръгови бизнес модели	Начини за създаване, доставка и усвояване на стойност с минимални загуби на ресурси	Превръщат отпадъците в ресурси и интегрират устойчивостта в бизнес логика	Кръгови доставки, удължаване на жизнения цикъл, платформи за споделяне, продукт като услуга, възстановяване на ресурсите
ИУО	Системен и координиран подход за предотвратяване, събиране, обработка и използване на отпадъци	Оперативна рамка, която позволява прилагане на кръговите бизнес модели на практика	Стратегическо планиране, процесна оптимизация, институционално сътрудничество, публично-частни партньорства
Устойчиво управление	Дългосрочен резултат от взаимодействието на моделите и интегрираното управление	Постигане на ресурсна ефективност, икономическа и екологична стойност	Минимизиране на отпадъците, оптимално използване на ресурси, повишена конкурентоспособност

Източници: Систематизация на автора въз основа на научна литература

Анализът на Таблица 3 показва, че:

1. Налице е *взаимозависимост на компонентите*. Трите компонента – кръгови бизнес модели, ИУО и устойчиво управление не функционират

изолирано, а са взаимосвързани. Кръговите бизнес модели осигуряват концептуалната рамка за намаляване на загубите на ресурси; ИОУ предоставя практическата и оперативната база за тяхното реализиране, а устойчивото управление измерва резултатите и осигурява дългосрочна стойност. Взаимозависимостта на компонентите подчертава системния характер на кръговата икономика, като всяка промяна в един от компонентите оказва влияние върху останалите.

2. *Роля на ИУО като „мост“ между концепция и практика*. Интегрираното управление на отпадъците изпълнява ролята на катализатор за прилагането на кръговите бизнес модели. Нужен е системен подход за предотвратяване и обработка на отпадъците. Именно чрез ИУО потенциалните отпадъци се превръщат в ресурси, като същевременно се реализира икономическа и екологична ефективност и се затвърждава връзката между бизнес логиката и устойчивостта (Йорданова, 2023).

3. *Практически инструменти*. В Таблица 3 са показани конкретни примери за реализация като кръгови доставки, удължаване на жизнения цикъл на продуктите, платформи за споделяне, продукт като услуга, възстановяване на ресурси. Тези примери илюстрират концепцията и дават възможност за измерване на ефективността на ИУО в практиката от гледна точка на управлението, стратегическото планиране, процесната оптимизация, институционалното сътрудничество и публично-частните партньорства са ключови инструменти за внедряване на кръговите модели.

4. *Резултати и дългосрочни ефекти*. Последният ред на Табл.3 показва, че устойчивото управление е резултат от ефективното взаимодействие между концептуалните модели и интегрираната оперативна рамка. Минимизирането на отпадъците, оптималното използване на ресурси и повишаването на конкурентоспособността са измерими показатели, чрез които се демонстрира реалното въздействие на кръговата икономика на фирмено ниво.

3. Заключение

Успешната реализация на кръговата икономика зависи не само от прилагането на конкретни инструменти или модели, а от системното интегриране на всички елементи – концептуално, оперативно и стратегически. Това предполага координация между отделните организационни звена, институционални партньори и бизнес процеси. Важна е ролята на всеки компонент, като кръговите бизнес модели определят концептуалните механизми за създаване, доставка и усвояване на стойност с минимални загуби; ИУО предоставя оперативната рамка за тяхното ефективно прилагане; устойчивото управление на резултатът, който измерва икономическата и екологичната стойност от взаимодействието на първите два елемента. При всички случаи, успешното прилагане на всички модели зависи от ИУО,

стратегическото планиране и институционалното сътрудничество на микро- и мезо-ниво.

Използвани източници

Йорданова, Е. (2023). Екологично-етична насоченост на основни стратегически документи, свързани с развитието на съвременното земеделие. *e-Journal VFU, 2023, бр.19, с.286-307*(19), с.286-307. Retrieved from https://journal.vfu.bg/pdfs/Elena%20Yordanova,%20ЕКОЛОГИЧНО-ЕТИЧНА%20НАСОЧЕНОСТ%20НА%20ОСНОВНИ%20СТРАТЕГИЧЕСКИ%20ДОКУМЕНТИ,%20СВЪРЗАНИ.pdf

Министерство на околната среда и водите. (2021). *Национален план за управление на отпадъците (НПУО) – стратегически цели и мерки за рециклиране и оползотворяване – 2021-2028; https://www.moew.government.bg/.* Retrieved from moew.government.bg: https://www.moew.government.bg/

Министерство на околната среда и водите. (2024). *Закон за управление на отпадъците.* Retrieved from moew.government.bg: https://www.moew.government.bg/bg/otpaduci/

Сирашки, Х. (2025). Фактори и условия за устойчиво градско развитие. *Корпоративни решения за икономическо развитие-стратегическо планиране, отчетност и устойчивост, 24-25.10.2025* (pp. 9-14). Свищов: АИ Ценов.

Beins, B. (2012). *APA Style Simplified: Writing in Psychology, Education, Nursing, and Sociology.* New York: Wiley-Blackwell.

Bocken, N., Short, S., Rana, P., & Evans, S. (2014, Vol 65). A literature and practice review to develop sustainable business model archetypes. *Journal of Cleaner Production*(65), pp. 42-56.

Geissdoerfer, M., Savaget, P., Bocken, N., & Hultink, E. (2017). The Circular Economy – A new sustainability paradigm? *Journal of Cleaner Production, Vol. 143*(Vol. 143), pp. 757-768.

Human Resource development Centre. (n.d.). *Integrated Waste Management (IWM) BG.pdf.* Retrieved from ДИГИТАЛЕН ПОРТАЛ - Бърз достъп до нови знания: www.digital-portal.eu

Kirchherr, J., Reike, D., & Hekkert, M. (2017). Conceptualizing the circular economy: An analysis of 114 definitions. *Resources, Conservation and Recycling, Vol. 127*(Vol. 127), pp. 221-232.

Nozharov, S. (2018). Transaction Costs in Collective Waste Recovery Systems in the EU. *SSRN Electronic Journal*.